

Tommi Mäki

Kuusihenkisen perheen isä, lapset kouluikäisiä, vanhin yläkoulussa. Opiskelee ja käy työssä. Puolisolla mielenterveyden haasteita, joihin odottaa joltain taholta apua. Diagnoosi epäselvä ja terapiaan pääsy vaatisi ulkopuolista tukea. Käynyt työllistymiseen tähtäävässä kuntoutuksessa ja piti siitä, mutta jatkotoimia ei ole kuulunut.

”Kasvoin köyhässä perheessä. Perheeni kuitenkin arvosti koulutusta ja kannusti eteenpäin, vaikka rahaa ja verkostoja ei ollut. Kun armeijan päättyessä kehoitettiin ilmoittautumaan työttömäksi työnhakijaksi, hankin työpaikan. En halunnut sosiaalityöille.

Sain ensimmäisen kokemukseni tuen hakemisesta, kun työpaikaltani lomautettiin työntekijöitä tuotannollis-taloudellisista syistä. Tunsin häpeää. Olin yrittänyt välttää köyhän leimaa. Pikavipit ja niiden vuoksi velkaantuminen ja ulosotto astuivat kuvaan, kun minkäänlaista puskuria ei ollut kertynyt.

Tapasin puolisoni, jonka elämäntilanne oli samantapainen. Perustimme perheen. Kelan ja sosiaalitoimen tukia tarvittiin toimeentulon varmistamiseksi. Työelämässä oli epävarmuutta ja pitkiä päiviä. Työn ja perheen yhteensovittaminen oli yhä hankalampaa, kun perhe kasvoi.

Oli meillä myös hyvä mahdollisuus päästä pois toimeentulotuelta, mutta...

Sain perintönä maata ja palan metsää. Minun piti toimeentulotukea saavana myydä omaisuuteni ja Kela peri rahat takautuvasti saadun toimeentulotuen vastineeksi. Jos olisin saanut pitää perintöni, meidän ei enää olisi tarvinnut hakea tukea. Nyt jouduimme takaisinperinnän jälkeen heti hakemaan tukea uudelleen. Kela tosin jätti toimeentulotuen myöntämättä, sillä sen mukaan minulla oli perinnön myynnistä tuloja, jotka estivät toimeentulotuen saamisen. Tämä siitä huolimatta, että tiliotteet näyttivät summan siirtyneen Kelalle. Tässä kohtaa saimme lääkkeisiin tukea hyvinvointialueen toimeentulotuesta. Ruokaa haimme leipäjonosta. Puolisoni lainasi rahaa äidiltään. Käskin hänen maksaa jokaisen euron takaisin, ettei Kela laske sitä meille tuloksi ja jätä jälleen tällä perusteella tukea maksamatta.

Useampaa tukea saavat ovat mahdollottoman tehtävän edessä: Kelasta ei saa apua, koska sieltäkään ei löydy ihmisiä, jotka ymmärtäisivät tukien keskinäisiä vaikutuksia. Sinulle kerrotaan, että olet toiminut väärin ja joudut näyttämään Kelan työntekijöille Kelan omia ohjeita ennen kuin myönnetään, että hups! oletkin toiminut oikein. Väärää tulkintaa ei silti pystytä enää korjaamaan, eikä tilannetta edes pahoitella.

Aloin opiskella itselleni paremmin sopivaa alaa. Opinnot etenivät alkuun todella hyvin. Opiskelu ja perhe oli helpompi hallita kuin työelämä ja perhe. Tukiviidakko kuitenkin kasvoi ja sen hallinta vaati yhä enemmän. Ulosotossa olevien laskujen vuoksi opintolainaa ei ollut heti pakko ottaa, mutta nyt pitää, kun sain maksettua velat ulosotosta pois. Mikään pankki ei tällaista lainaa maksukyvyttömälle myöntäisi ilman valtioneuvoston päätöstä: pakko ottaa lainaa, vaikka siihen ei perheen taloustilanteessa olisi millään varaa. Ja lainalla pitää koko perheen elää.

Opintotuki ei juuri huomioi lapsiperheellisiä opiskelijoita. Opintolainahyvitys on harvan perheellisen opiskelijan ulottuvissa, sillä opiskeluajoissa perheellisyys huomioidaan vain perhevapaan ajalta. Köyhälle lapsiperheelliselle se jää usein haaveeksi, vaikka meille sen tarve olisi suurin. Varakkaiden perheiden lapset voivat keskittyä opintoihinsa ja saada ne tehtyä tavoiteajassa. He saavat hyvityksen, vaikka tarvitsevat sitä vähiten.

Köyhää opiskelijaa ei huomioida millään tavoin. Opintoja pitäisi suorittaa samalla tavoin kuin varakas yksinelävä opiskelija, joka voi opiskella täyspäiväisesti työtä tekemättä. Varakkaasta perheestä tulevalle opintolainaa voi olla halpaa lainaa, jonka voi sijoittaa poikimaan lisää rahaa.

Jos lapsiperheellinen köyhä opiskelija yrittää opiskella täysipäiväisesti ja rahoittaa kaiken työnteolla, milloin hän kasvattaa lapsiaan tai edes näkee heitä?”

Mitä pitäisi tehdä?

Sosiaalituissa ei ole köyhälle kannustinloukkuja. Kaikkia tukia pitää hakea ja niitä saa, kun kriteerit täyttyvät - ainakin periaatteessa. Tiedonsaantia ja kokonaisvaltaista neuvontaa eri etuuksista pitää parantaa.

Köyhä ihminen tarvitsee tukea ei keppiä.

Jos voisi säästää itselleen puskuria, mikä ei ole toimeentulotuessa mahdollista, tai jos perintöjä ei perittäisi takaisin saatujen tukien vastineeksi, tuesta voisi irtautua.

Opintotukijärjestelmä lisää eriarvoisuutta. Opiskelija joutuu ottamaan lainaa, mikä tarkoittaa varattomalle opiskelijalle konkurssia eli pankkitilin saldon menemistä miinukselle. Köyhälle lapsiperheelliselle opintolainahyvitys jää usein haaveeksi, vaikka meille sen tarve olisi suurin. Opintoajan rajaaminen huomioimatta opiskelijoiden elämäntilanteita on kaikkea muuta kuin yhdenvertaista. Opintotuessa pitäisi huomioida paremmin opiskelijoiden hyvin erilaiset elämäntilanteet.

Hallitusohjelman sosiaaliturvan leikkaukset aiheuttavat toivottomuutta, joka tutkitusti lamauttaa yritteliäisyyden ja tekee irtautumisen tuista lähes mahdottomaksi.

Miksi köyhyydestä nouseminen on tehty niin vaikeaksi?

Miten Suomen valtiolle on edullista ylläpitää köyhyyttä ja edesauttaa eriarvoistumista?

Miksi opiskelijan täytyy elättää itsensä ja perheensä lainarahalla, vaikka hänellä ei ole siihen varaa?

Miten opiskelijat suorittaisivat opintonsa nopeammin, jos heidän on pakko tehdä töitä samaan aikaan?

Miten lapsiperheellisten opiskelijoiden on ajateltu käyttävän vuorokautensa tunnit? Heille tarjotaan jokaisessa skenaariossa jo nykyäänkin vain keppiä ja ajatusta, että et ole riittävän hyvä.